

ORZECZENIE W PRAWIDŁOWYM BRZMIENIU PO SPROSTOWANIU

Sygn. akt : II AKa 290/12

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 sierpnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący	SSA Piotr Mirek
Sędziowie	SSA Michał Marzec SSA Robert Kirejew (spr.)
Protokolant	Oktawian Mikołajczyk

przy udziale Prokuratora Prok. Apel. Tomasza Janeczka

po rozpoznaniu w dniu 17 sierpnia 2012 r. sprawy

wnioskodawcy **A. Z.**

w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania

na skutek apelacji pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 3 kwietnia 2012 r., sygn. akt. XXI Ko 66/11

1. zmienia zaskarżony wyrok w pkt 2 w ten sposób, że zasądzone na rzecz wnioskodawcy koszty zastępstwa procesowego podwyższa do kwoty 432 (czterysta trzydzieści dwa) złote;
2. w pozostałym zaskarżonym zakresie wyrok utrzymuje w mocy;
3. wydatkami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.

Sygn. akt II AKa 290/12

UZASADNIENIE

Pełnomocnik A. Z. skierował do Sądu Okręgowego w Katowicach wniosek o zasądzenie zadośćuczynienia w kwocie 80.000 złotych oraz 8.000 złotych odszkodowania z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania wnioskodawcy w sprawie Sądu Rejonowego w Pszczynie o sygn. akt II K 483/09.

Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 3 kwietnia 2012 r., sygn. akt XXI Ko 66/11, na podstawie art. 552 § 4 k.p.k. i art. 554 § 1 i 2 k.p.k. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy A. Z. kwotę 22.000 złotych tytułem zadośćuczynienia oraz kwotę 684 złote tytułem odszkodowania w związku z niewątpliwie niesłusznym tymczasowym

aresztowaniem w sprawie Sądu Rejonowego w Pszczynie, o sygn. akt II K 483/09, w okresie od 11 grudnia 2008 r. do 27 maja 2009 r. Ponadto zasądzono od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwotę 144 złote z tytułu kosztów zastępstwa procesowego, a w pozostałej części wniosek oddalono, obciążając kosztami postępowania Skarb Państwa.

Apelację od tego wyroku wniósł pełnomocnik A. Z. zaskarżając orzeczenie w części oddalającej żądania wnioskodawcy wykraczające ponad zasądzone kwoty oraz obejmującej rozstrzygnięcie zasądzące kwotę 144 zł tytułem zastępstwa procesowego. Skarżący zarzucił:

1. obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 552 § 1 i 4 k.p.k. w zw. z art. 445 § 1 i 2 k.c., a mianowicie nieprawidłowe przyjęcie wysokości należnego wnioskodawcy od Skarbu Państwa zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie, albowiem wobec ustalonego przez Sąd Okręgowy w Katowicach stanu faktycznego sprawy zadośćuczynienie należne wnioskodawcy ustalone winno zostać w wysokości nie mniejszej niż 80.000,00 zł, zważywszy na doznaną przez wnioskodawcę krzywdę wynikłą z niewątpliwie niesłusznego jego tymczasowego aresztowania w powiązaniu z dolegliwościami natury moralnej oraz pozbawieniem możliwości powrotu wnioskodawcy do miejsca, w którym się wychowywał z uwagi na piętno „gwałciciela” oraz z pogorszeniem się jego stanu zdrowia psychicznego (depresja, bezsenność, myśli samobójcze) w trakcie pobytu w Areszcie Śledczym w B.;
2. obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 552 § 1 i 4 k.p.k., polegającą na nieuprawnionym pominięciu przy orzekaniu o należnym wnioskodawcy A. Z. od Skarbu Państwa odszkodowaniu za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie kwot odpowiadających wysokości rzeczywiście poniesionej przez wnioskodawcę szkody w postaci utraconego zarobku w wysokości około 8.000,00 zł oraz uznaniu, że odszkodowanie zamyka się kwotą 684,00 zł;
3. obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie niezastosowaniu przy rozstrzygnięciu kwestii należnego wnioskodawcy odszkodowania za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie art. 322 k.p.c. w zw. z art. 558 k.p.k., albowiem w sytuacji, gdy ściśle udowodnienie wysokości żądania zasądzenia odszkodowania okazało się niemożliwe, Sąd winien zasądzić na rzecz wnioskodawcy odpowiednią sumę z tytułu odszkodowania według swojej oceny, popartej rozważeniem wszystkich okoliczności sprawy, która według wnioskodawcy winna wynieść co najmniej 8.000,00 zł;
4. naruszenie § 2 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie w zakresie nie wzięcia pod uwagę przez Sąd przy ustalaniu kosztów zastępstwa procesowego nakładu pracy pełnomocnika, w tym analizy sprawy, udziału w rozprawach, a także dojazdu adwokata na rozprawę z B. do K..

W oparciu o te zarzuty pełnomocnik wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy A. Z. dodatkowo kwoty 68.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia oraz kwoty 8.000,00 zł tytułem odszkodowania za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie oraz zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy A. Z. kwoty 2.400,00 zł z tytułu kosztów zastępstwa adwokackiego wnioskodawcy w postępowaniu odwoławczym, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i o przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja co do istoty sprawy nie okazała się zasadna, natomiast nie można było zupełnie odmówić słuszności podniesionemu w niej zarzutowi odnoszącemu się do wysokości zasądzonych kosztów zastępstwa procesowego. Z tego względu zmieniono zaskarżony wyrok w punkcie dotyczącym zasądzonych na rzecz wnioskodawcy zwrotu wydatków poniesionych na ustanowienie reprezentującego go pełnomocnika, uwzględniając jedynie częściowo wniosek sformułowany w tej kwestii w apelacji, zaś w pozostałym zakresie wyrok sądu I instancji utrzymano w mocy.

W rozpatrywanej sprawie poza sporem pozostawała okoliczność, że A. Z. co do zasady należało się zadośćuczynienie i odszkodowanie za tymczasowe aresztowanie, stosowane wobec niego w okresie od 11 grudnia 2008 r. do 27 maja

2009 r. w sprawie Sądu Rejonowego w Pszczynie o sygnaturze akt II K 483/09. W tej sprawie zapadł prawomocny wyrok uniewinniający i nie ulegało wątpliwości, że w świetle takiego rozstrzygnięcia zastosowane wcześniej względem wnioskodawcy tymczasowe aresztowanie uznać należało za niewątpliwie niesłuszne w rozumieniu art. 552 § 4 k.p.k., albowiem Skarb Państwa w tym zakresie ponosi odpowiedzialność cywilną na zasadzie ryzyka (tak powszechnie przyjmuje się w judykaturze począwszy od uchwały Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1999 r., sygn. I KZP 27/99, OSNKW z 1999 r., z. 11-12, poz. 72). Podstawową kwestią rozstrzyganą w toku niniejszego postępowania pozostawała zatem wysokość należnego A. Z. zadośćuczynienia i odszkodowania.

W postępowaniu odwoławczym nie potwierdził się zarzut naruszenia przez sąd I instancji przepisów prawa materialnego przy ustalaniu należnego wnioskodawcy zadośćuczynienia. Przy przyznawaniu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w oparciu o przepis art. 552 § 4 k.p.k. w zw. z art. 552 § 1 k.p.k. stosuje się posiłkowo zasady określania wysokości tego świadczenia wypracowane na gruncie przepisów art. 445 § 1 i 2 k.c., co oznacza, że zadośćuczynienie powinno być odpowiednie do rozmiarów i charakteru doznanej krzywdy. Należy przy tym uwzględnić długość okresu izolacji oraz wszystkie okoliczności, które mogły wpływać na rozmiar odczuwanej krzywdy, w tym utratę dobrego imienia, cierpienia związane z rozłąką z najbliższymi, czy dolegliwościami natury zdrowotnej wiążącymi się z niesłusznym stosowaniem tymczasowego aresztowania.

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że wszystkie te okoliczności miał na względzie sąd I instancji określając wysokość należnego A. Z. zadośćuczynienia. Sąd Okręgowy w Katowicach wziął pod uwagę długość stosowanego tymczasowego aresztowania tj. około pięć i pół miesiąca, negatywne doznania psychiczne wnioskodawcy – szykanowanie słowne przez innych osadzonych, wystąpienie u niego bezsenności, myśli samobójcze, rozłąkę z matką. Jednocześnie miał też sąd meriti na względzie, że wnioskodawca był osobą młodą, bezdzietną, nie posiadającą innych bliskich poza matką i bratem, a ze strony współosadzonych oraz funkcjonariuszy Służby Więziennej nie doznawał żadnych szykan. Sąd Okręgowy podkreślił przy tym, że intensywność negatywnych przeżyć wnioskodawcy związanych z oczywiście niesłusznym tymczasowym aresztowaniem u A. Z. była nieco wyższa niż przeciętna.

Nie znajdowała potwierdzenia w zebranych w sprawie materiale dowodowym znaczna część okoliczności podniesionych w apelacji, mających wspierać zarzut niewłaściwego określenia wysokości zadośćuczynienia. Nie ma podstaw do stwierdzenia, aby wnioskodawca cierpiał na depresję. Z akt osobowych A. Z. w Areszcie Śledczym w B. wynika, na co wskazywał też sąd I instancji, że w trakcie tymczasowego aresztowania trzykrotnie zgłosił się on do psychologa, w tym raz po poradę prawną, przy czym nie sygnalizował wystąpienia objawów depresji, a po ostatniej wizycie, która miała miejsce 4 maja 2009 r. (akta osobowe część B) odnotowano nawet u wnioskodawcy brak oznak przygnębienia. Nie było również danych o jego jakimkolwiek leczeniu się po opuszczeniu tymczasowego aresztowania. Matka wnioskodawcy regularnie odwiedzała go w areszcie, odnotowano 8 widzeń z bliskimi, a po opuszczeniu jednostki penitencjarnej A. Z. powrócił do miejsca zamieszkania, gdzie przebywał wraz z matką. W świetle prawomocnego wyroku uniewinniającego zapadłego po procesie, w trakcie którego m.in. zeznawały na korzyść wnioskodawcy osoby z jego środowiska, z dużą ostrożnością należało traktować twierdzenia o utracie dobrego imienia przez A. Z., co z resztą dotyczyć miało miasta C., gdzie wnioskodawca nie miał miejsca zamieszkania, ani pobytu.

Uwzględniwszy wszystkie wskazane aspekty sprawy Sąd Apelacyjny stwierdził, że zasądzone na rzecz wnioskodawcy zadośćuczynienie w kwocie 22.000 złotych prawidłowo uznane zostało przez sąd I instancji za odpowiednie do doznanej przez A. Z. krzywdy w związku z niewątpliwie niesłusznym tymczasowym aresztowaniem w okresie od 11 grudnia 2008 r. do 27 maja 2009 r. Dlatego środek odwoławczy w części dotyczącej zadośćuczynienia nie mógł zostać uwzględniony.

Nietrafna była apelacja pełnomocnika wnioskodawcy także w odniesieniu do wysokości zasądzzonego odszkodowania. Sąd I instancji miał podstawy, aby stwierdzić, że odszkodowanie przyznawane A. Z. nie powinno wykraczać ponad kwotę 684 zł obejmującą koszty dojazdów na widzenia z wnioskodawcą i wartość przekazywanych mu paczek. W dalszej części składnikiem odszkodowania, którego domagał się wnioskodawca, miały być utracone korzyści w postaci dochodów z jego pracy zarobkowej. Ponieważ roszczenie odszkodowawcze ma charakter cywilnoprawny, to zgodnie z art. 6 kodeksu cywilnego wnioskodawcę obciążał ciężar udowodnienia faktu wystąpienia szkody, a w tym przypadku

w pierwszej kolejności - uzyskiwania dochodów z zatrudnienia mogących stanowić składnik szkody. Sąd Okręgowy przyjął, że wnioskodawca nie podolał temu ciężarowi, a fakt uzyskiwania dochodów wynikał jedynie z nie popartych żadnymi innymi dowodami wypowiedzi wnioskodawcy przesłuchiwanego w charakterze strony.

Zdaniem sądu odwoławczego argumenty podniesione w apelacji nie były w stanie skutecznie zakwestionować stanowiska sądu I instancji zważywszy na podkreślaną przez sąd meriti okoliczność, że na rozprawie przed tym sądem w dniu 2 kwietnia 2012 r. wnioskodawca przesłuchiwany uzupełniająco przed zamknięciem przewodu sądowego stwierdził wprost, iż nie jest w stanie wykazać, że przed aresztowaniem uzyskiwał jakieś dochody, a nadto nie płacił podatków i nie miał żadnej umowy potwierdzającej swoje zatrudnienie. Wnioskodawca nie wskazał gdzie i przez kogo miałby być zatrudniony, co uniemożliwiało weryfikację jego wcześniejszych wypowiedzi odnoszących się do tej okoliczności. W tym stanie rzeczy wobec nie udowodnienia w należyty sposób przez wnioskodawcę, na którym spoczywał ciężar dowodu, że uzyskiwał dochody mogące stanowić składnik szkody, sąd I instancji oddalając żądanie zasądzenia odszkodowania w części przekraczającej kwotę 684 złote nie dopuścił się naruszenia przepisów art. 552 § 1 i 4 k.p.k. nakazujących przyznanie odszkodowania za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie.

Nie mogło też dojść przy tym do obrazy przepisu art. 322 k.p.c., gdyż przepis ten dotyczy sytuacji, gdy zachodzi niemożność ścisłego wykazania wysokości udowodnionej już szkody, natomiast w rozpatrywanym przypadku sama szkoda związana z nie uzyskiwaniem dochodów z pracy zarobkowej nie została należycie wykazana.

Na marginesie zauważyć jeszcze można, że nawet gdyby wnioskodawca zdołał udowodnić uzyskiwanie dochodów z zatrudnienia przed aresztowaniem, to dla przyjęcia, iż rzeczywiście utracił w związku z tym korzyści majątkowe, musiałby jeszcze wykazać, że nie całość wynagrodzenia przeznaczał w tamtym czasie na swoje utrzymanie, skoro w czasie aresztowania takich wydatków bytowych nie ponosił. Tylko bowiem różnica między stanem majątku wnioskodawcy jaki posiadałby, gdyby nie stosowano wobec niego niesłusznego izolacyjnego środka zapobiegawczego, a rzeczywistym stanem majątkowym po zwolnieniu z aresztu, mogłaby stanowić składnik szkody rekompensowanej w oparciu o przepisy art. 552 § 1 i 4 k.p.k. W tym świetle jako oderwana od realiów tej sprawy jawi się kwota odszkodowania wymieniona we wniosku i w apelacji pełnomocnika, która nawet przewyższa sumę wszystkich dochodów w najwyższej deklarowanej przez wnioskodawcę wysokości, jakie mógłby osiągnąć w czasie odpowiadającym okresowi tymczasowego aresztowania.

Nie był natomiast pozbawiony słuszności zarzut przyznania w zbyt niskiej kwocie zwrotu wydatków poniesionych z tytułu ustanowienia przez wnioskodawcę pełnomocnika reprezentującego go przed sądem. Sąd I instancji nie uwzględnił bowiem wszystkich zasad regulujących tę kwestię, przyznając zwrot kosztów zastępstwa procesowego według stawki minimalnej określonej przepisami § 14 ust. 6 w związku z § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1348 z późn. zm.), pomijając przy tym unormowania zawarte w przepisach § 2 ust. 1 i 2 tegoż rozporządzenia. Norma z § 2 ust. 2 cytowanego rozporządzenia wskazuje, że koszty zastępstwa adwokackiego przyznaje się w granicach między stawką minimalną, a sześciokrotnością tejże stawki, przy czym sformułowanie § 2 ust. 1 nakazuje przy tym uwzględnianie, o ile nie wnioskowano zasądzenia jedynie stawki minimalnej, niezbędnego nakładu pracy adwokata, a także charakteru sprawy i wkładu pracy adwokata w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia. W rozpatrywanej sprawie nakład pracy pełnomocnika wnioskodawcy wykraczał ponad poziom minimalny, z czym wiązało się przygotowanie wniosku z dołączoną dokumentacją i aktywność w procesie wykazywania wysokości należnego zadośćuczynienia oraz podnoszona w apelacji konieczność dojazdów do siedziby sądu. Jednocześnie nie był to wysiłek procesowy uzasadniający przyznanie kosztów w kwocie maksymalnej, zważywszy na nie nazbyt skomplikowany przedmiot sprawy, a także nie podjęcie próby udowodnienia w należyty sposób wysokości żądanego odszkodowania. Dlatego sąd odwoławczy zmienił zaskarżony wyrok w jego punkcie drugim poprzez zasądzenie na rzecz wnioskodawcy zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w kwocie odpowiadającej trzykrotności powoływanej stawki minimalnej za prowadzenie sprawy tego rodzaju.

Biorąc pod uwagę, że co do istoty sprawy – w zakresie wysokości zasądzonego zadośćuczynienia i odszkodowania - apelacja nie została uwzględniona, a jedynie zmieniono orzeczenie o kosztach na korzyść wnioskodawcy, w niewielkim stopniu uwzględniając żądanie zawarte w środku odwoławczym, Sąd Apelacyjny, stosownie do przepisu art. 634 k.p.k., nie znalazł podstaw do zasądzenia na rzecz wnioskodawcy kosztów związanych z udziałem jego pełnomocnika w postępowaniu przed sądem II instancji.